

VILLY BERGSTRÖM

Kritiken av "det ekonomiska systemet" – svar till SNS Konjunkturråd

Ständigt när jag träffar normanhängare som tillika är "icke-ackommodatörer" frågar jag vad regeringen skall göra när exporten faller, därför att omvärlden drar ner kapacitetsutnyttjandet så att svensk industri förlorar jobb och investeringarna minskar. Eller hur regeringen bör göra när lönekostnaderna i Sverige rusar ifrån omvärldens, därför att parterna på arbetsmarknaden – såsom 1975–76 – missbedömer inflation och kostnadsutveckling i konkurrentländerna. Jag får ibland svaret att det finns "viss" plats för stabiliseringspolitik även under en ny normbaserad regim. Konjunkturrådets svar till mig tar inte alls upp frågan. Jag bedömer förslaget om icke-ackommodation som det viktigaste och mest oroande i rådets omfattande förslagslista.

Det är sant att 1949 års devalvering skapade en lång tidsfrist för bytesbalanskriser. Men det faktum att normen om fasta växelkurser upprätthölls innebär inte att störningar inte möttes av diskretionära åtgärder. Söderström och Viotti [1979] för fram tesen att för perioden 1950–1970 "commitment to the full employment target is so strong that public sector behavior can be endogenously derived as a labor market clearing condition". Lönestörningar ackommoderades genom expansion av offentlig sektor för att parera sysselsättningskriser i privat sektor.

Visst är Konjunkturrådets analyser forskningsanknutna. Men inte mer än tidigare mer eklektiska ansatser. Skillnaden är att Konjunkturrådets forskningsanknytning är ensidig. Låt mig peka på

VILLY BERGSTRÖM är docent i nationalekonomi och chef för FIEF, Fackföreningsrörelsens Institut för Ekonomisk Forskning.

några exempel som stärker tesen att Konjunkturrådets forskningsanknytning är "biased".

1 Regleringskapitlet innehåller ingen som helst prövning av tesen att regleringarna utgjort och utgör ett bland "våldiga tillväxthinder" i den svenska ekonomin. Kapitlet innehåller värdefulla historiska kataloger, det är allt. Det säregna diagrammet över regleringscyklerna på sid 36 har slagit igenom i pressdebatten. Första knappa halvan av x-axeln omfattar 134 år, den andra dryga halvan 66 år.

Man kan, utifrån regleringskurvan, konstruera ett index, där fr o m 1860 de olika regleringsnivåerna ges ett värde. Som en första test på Konjunkturrådets tes har Östen Johanssons nationalräkenskaper använts för att beräkna regressionen av tillväxten av BNP per capita (femårs-genomsnitt) på detta index för perioden 1860–1980. Också regressionen av industriproduktionens avvikelse från trenden på nämnda index har beräknats. Resultatet blir räta linjer, parallella med x-axeln. Kurvans nivå har inget som helst med tillväxten att göra. Sambanden är naturligtvis mer komplicerade än i sådana regressioner, men om vi hade att göra med "våldiga tillväxthinder" borde väl några spår satts även i en starkt förenklad beräkning?

Man kan naturligtvis hävda att ingen vettig människa tar Konjunkturrådets regleringskurva på allvar. Men det är faktiskt så att många tidningar återgivit den och refererat till den på fullt allvar och Konjunkturrådet har inte utfärdat några "dementier".

2 Skattekapitlet är bäst dokumenterat, men de analyser rådet baserar sina rekommendationer på är inte invändningsfria, utan överdrivna.

Diagrammet på sid 53 visar skatte-likar. Man jämför exempelvis banksättningar med realinvesteringar. Det är fråga om blandning av finansiella och reala placementsalternativ, utan hänsyn till att banksättningar och aktier kanaliseras till realinvesteringar. Det korrekta är en integrerad analys av företags- och hushållsbeskattningen. Och företagsbeskattningen är alltför schablonmässigt behandlad, genom antaganden om "uppskjutna skatter" i stället för att basera kalkylerna på faktiska skatteregler. (Se Agell och Södersten [1982]).

3 Analysen av lönebildningen bygger på logiska argument om hur olika incitament "borde slå". De modeller rådet baserar en stor del av analyserna och rekommendationerna på är nyttoteoretiska formuleringar av fackföreningars beteende. Argumenten i nyttofunktionen är, med litet varierande formuleringar, reallönen och sysselsättningen för fackföreningarnas medlemmar. Men dessa modeller är än så länge väsentligen baserade på ganska "lösa" observationer och introspektion, och de kan inte sägas entydigt stödja decentraliserad lönebildning för att motverka kostnadsinflation. Det kommer att ta årtal av tester och prövningar av samband härledda från sådana modeller innan en allmängiltig teori uppstår, som tillåter uttalanden om centralisering kontra decentralisering och om relativlönernas roll för kostnadsutveckling och sysselsättning.

I kapitlet om kostnadsutvecklingen (kap 8) förordas decentralisering av lönebildningen till företagsnivå, men samordning på denna nivå mellan arbetare och tjänstemän. I Bruno och Sachs [1985] anges Sverige som ett exempel på "korporatism". En slutsats i deras internationella jämförelse är att stigande "grad av korporatism" (bl a graden av facklig centralisering och socialdemokratiskt inflytande i politiken) sänker "misery index". Lägre inflationstakt och mindre produktionsförkluster tycks följa med högre grad av korporatism (a a, sid 222 ff). Det är egendomligt att rådet gått förbi Bruno och Sachs' jämförande, internationella studie.

Även andra studier har förbisetts. McCallums [1983] internationella jämförelse tyder på ("rather dramatically", enligt McCallum) att synkroniserade eller centraliserade löneförhandlingar bättre klarar att åstadkomma låg inflation och/eller låg arbetslöshet än decentraliserade. En studie av Bean, Layard och Nickell som utkommit efter Konjunkturrådets rapport pekar på snabbare anpassning till lönestörningar och arbetslöshet i centraliserade system än i decentraliserade.

4 När det gäller relativlönernas roll för anpassningen på arbetsmarknaden är det inte fel på varje enskild mening i Konjunkturrådets rapport. Men nog är formuleringen om migrationsstudier kontra panelstudier egendomlig. Migrationsstudier är ju ofta just "panel-studier baserade på individdata".

Det huvudintryck som förmedlas är dock att relativlönerna är den avgörande faktorn för anpassningen på arbetsmarknaden, medan fördelningen av vakanser och arbetslöshet tonas ned. Rådet nämner "en studie" av Christian Nilsson, men i hans studie från 1982 spelar både vakanser och arbetslöshet en viktigare roll än den som frammanas i citat från sid 99 i rapporten. Och hur kan Konjunkturrådet bortse från Pissarides artikel från 1978? Den studien ger en stor roll åt framför allt arbetslösheten i kombination med lönedifferenser i expanderande sektorer för rörligheten på arbetsmarknaden.

Jag har här för huvudkapiteln i Konjunkturrådets rapport visat på ensidigheter och överdrifter. Den vetenskapliga förankringen finns där, men ankaret hamnar ofta på en och samma sida – styrbordssidan – av båten. Detta motiverar mitt omdöme att rådet delvis baserar sina förslag mer på en liberal politisk vision än på forskningsresultat.

Slutligen, det är riktigt att jag försvarar den bestående ordningen mot vissa inslag i SNS-rapporten. Jag har aldrig trott annat än att detta är ett politiskt ställningstagande. Det är väl ungefär samma ställningstagande som gör en person till socialdemokrat och inte moderat,

och detta har naturligtvis att göra med vilka värderingar och intressen man vill kämpa för.

Referenser

- Agell, J och Sodersten, J, [1982] "Skatteregler och realinvesteringar." SOU 1982:53.
- Bean, C R, Layard, P R G och Nicksell, S J, [1986], "The Rise in Unemployment: A Multi-Country Study." Center for Labor Economics, London School of Economics. Discussion Paper No. 239, January.
- Bruno, M och Sachs, J, [1985], *Economics of World-wide Stagflation*. Oxford.
- McCallum, J, [1983], "Inflation and Social Consensus in the Seventies". *Economic Journal*, Vol 93, December.
- Nilsson, Ch, [1982], "Sysselsättningspolitiken och arbetsmarknadens regionala anpassningsproblem", i *Arbetsmarknadspolitik under debatt. 10 forskares syn på arbetsmarknadsproblem. En rapport från EFA*. Liber, Stockholm.
- Pissarides, Ch A, [1978], "The Role of Relative Wages and Excess Demand in the Sectoral Flow of Labor". *Review of Economic Studies*, Vol 45, October.
- Soderström, H T:son och Viotti, S, [1979], "Money Wage Disturbances and the Endogeneity of the Public Sector in an Open Economy", i Lindbeck, A (red), *Inflation and Employment in Open Economies*, North Holland, Amsterdam.